

**Norsk Bonde-
og Småbrukarlag**

Til Klima- og miljødepartementet

Referansenr.: 26/2297

Dato: 15/09/2026

HØRINGSINNSPILL

Innspill til regjeringens forslag til ny Oslofjordplan

Norsk Bonde- og Småbrukarlag takker for muligheten til å gi innspill til regjeringens forslag til helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv (2026–2030).

Regjeringen lanserer en ny plan for Oslofjorden, som oppfølging av forrige plan fra 2021.

Regjeringen har til nå særlig hatt et hovedfokus på tre av de fire identifiserte årsakene til at livet i Oslofjorden er truet; (1) avrenning fra jordbruk, (2) utslipp fra kommunalt avløp og (3) påvirkning fra fiskeri, men med lite tiltak for (4) nedbygging av strandsonen og verdifulle grunnvannsområder.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag stiller seg kritiske til at videreføring og iverksetting av tiltak i jordbruket baseres på resultater fra svært usikker modellering av bidrag fra jordbruket til den alvorlige tilstanden for økosystemer i Oslofjorden.

Som planen tydelig viser til, så er det; *"usikkerheter i rapporten, både når det gjelder hvor mye nitrogen som tilføres jordbruksjord og hvor mye som tas ut med avlinger, og effekten av igangsatte tiltak, som bør kartlegges nærmere."* Usikkerhet knyttes både til tilførsel av fosfor og nitrogen og til effekten av allerede gjennomførte tiltak i jordbruket. I ny plan for Oslofjorden anerkjennes usikkerhetene, men det gis ikke tydelige signaler på hva som skal gjøres for å styrke det faglige grunnlaget for situasjonsbeskrivelsen i jordbruket. I planen refereres det til at *"det må arbeides videre for å utvikle og forbedre modelleringsverktøyet samt overvåkingsdata."*

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- **den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden belyser usikkerheter i modellering og tiltaksrapportering på igangsatte og gjennomførte tiltak i jordbruket.**
- **iverksettelsen av ny gjødselbrukforskrift må settes på vent, i påvente av målinger av effekten på nye planlagte restriksjoner som endringene legger opp til.**
- **det er grunn til å være bekymret for den potensielt kraftige avlingsreduksjonen, som begrensningene i foreslåtte tiltak for jordbruket vil innebære, inkludert nye grenseverdier for fosfor.**

Vi viser også til jordbrukets krav til jordbruksforhandlingene 2026, og mener at:

- **det er svært viktig at miljøtiltakene for å redusere avrenning av nitrogen til Oslofjorden er kunnskapsbasert og kostnadseffektiv. Videre må tiltakene balanseres mot målet om økt matproduksjon og økt selvforsyning.**
- **jordbruket de siste årene har gjennomført omfattende tiltak for å redusere avrenningen av nitrogen til Oslofjorden. Det er nå viktig å beregne effekten av de tiltakene jordbruket har gjort før man går videre med nye tiltak.**

Eksisterende og foreslåtte tiltak

Det er gjennomført omfattende tiltak i jordbruket for å redusere avrenning fra jordbruksområder til Oslofjorden. I de regionale miljøtilskuddene utgjør tilskudd til avrenning til vann det største miljøtemaet. Tiltaket *ingen jordbearbeiding om høsten* er det enkelttiltaket som får mest tilskudd, og utgjorde 26 prosent av rammen til Regionale miljøprogram (RMP) i 2025. Oppfølging av nytt gjødselregelverk er også knyttet til tiltak for Oslofjorden.

For innsatsområdet som skal redusere avrenningen fra jordbruket, foreslås det i den nye Oslofjordplanen, fem tiltak:

1. **Utrede et grunnlag for statsforvalternes revisjon av regionale forskrifter,** som inkluderer:
 - Muligheter for og konsekvenser av å trappe opp virkemidler for bruk av fangvekster rettet mot hhv. arealer med korn og oljevekster og arealer med tidligkulturer av potet og grønnsaker.
 - Muligheter for og konsekvenser av et enhetlig krav til redusert jordarbeiding om høsten på nivå med de mest ambisiøse av dagens regionale forskrifter, 60%.
 - Muligheter for og konsekvenser av styrket krav til vegetasjonsdekte soner langs vassdrag, ved kummer og i vannveier.
 - Andre tiltak nevnt i Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket. Ansvar: Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Frist: 1. januar 2028.
2. På bakgrunn av departementenes utredning, **legge frem forslag til reviderte regionale forskrifter.**
Ansvar: Statsforvalterne. Frist: innen 1. juli 2028.
3. **Vurdere ytterligere tiltak og virkemidler for å fremme bedre gjødsling i tråd med plantenes behov, for å redusere tap av nitrogen.**
Ansvar: Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet.
Frist: 1. januar 2028.
4. **Sikre at jordbruksforetak overholder gjødselbrukforskriftens krav til spredetidspunkt ved å pålegge utvidelse av lagerkapasitet i de tilfeller foretak ikke oppfyller kravene.**
Ansvar: Kommunene. Frist: Løpende. 21

5. Føre aktivt tilsyn med og håndheve de kravene som gjelder for jordbruket.

Ansvar: Kommunene og statsforvalterne. Frist: Løpende.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- *det bør legges vekt på tiltak som bidrar til helhetlig, god agronomi i jordbruket. Helhetlige tiltak vil bidra til redusert avrenning, men vil ha bredere ringvirkninger også. Eksisterende tiltak som drenering, kalking og miljøvennlige gjødsling må styrkes.*
- *Oppfølging av målet om å øke areal til økologisk produksjon til 10 prosent må følges opp. Det økologiske landbruket vil være et viktig bidrag som spydspissfunksjon for gode agronomiske teknikker.*
- *Jordbruket må være involvert i oppfølgingen av planen og referansegrupper framover.*

Tiltak 1-3; oppfølging av helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen**Tiltak 1 og 2 om å utrede og foreslå nye forskrifter**

Rapporten «Modellering av Oslofjorden – scenarier med redusert menneskelig belastning for å oppnå god økologisk tilstand» estimerer avlastningsbehovet for næringsstoffer og partikler for at Oslofjorden skal oppnå god økologisk tilstand. Rapporten inngår som et kunnskapsgrunnlag for revidering av Oslofjordplanen. NIVA forsøker å beregne hvor mye nitrogentilførselen til Oslofjorden må reduseres for at miljøtilstanden skal bli god, men beskrivelsen av nitrogenavrenning fra jordbruket er ikke korrekt.

Rapporten viser at effekten av de pålagte nitrogentiltakene i jordbruket er minimale og reduserer avrenningen til Oslofjorden kun med 1,8 prosent sammenliknet med 2021. Ved bruk av TEOTIL3 estimerer NIVA-rapporten at jordbruket i 2021 (baseline) bidro med 15 068 tonn totalnitrogen til Oslofjorden. Den estimerte effekten av alle vedtatte miljøforskrifter om redusert jordarbeiding rundt Oslofjorden, er en reduksjon på 269 tonn totalnitrogen (1,8 prosent).

De nye tiltakene, som er foreslått i NIVA-rapporten, skal gi 25 prosent reduksjon i nitrogenavrenning. Det virker lite sannsynlig når eksisterende og omfattende tiltak som hittil er innført ved miljøforskrifter, kun har en dokumentert reduksjon på 1,8 prosent.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- *Det er nødvendig å klargjøre om rapportens manglende refleksjon av effekt av gjennomførte tiltak er grunnet mangelfull metode og/eller svakt datagrunnlag.*

Tiltak 3: Vurdere ytterligere tiltak og virkemidler for å fremme bedre gjødsling i tråd med plantenes behov, for å redusere tap av nitrogen.

Ytterligere tiltak og virkemidler som vurderes, må ses i en sammenheng med helhetlige tiltak for bedre agronomi. Dette inkluderer å styrke det økologiske landbruket, ved å følge opp mål om at minst 10 % av jordbruksarealet i Norge skal drives økologisk innen 2032.

Det er også strengt nødvendig å vurdere effekten tiltak har på matproduksjon, all den tid man har mål om å øke norsk sjølforsyning til 50 prosent innen 2030. Gode agronomiske tiltak kan ha positiv effekt på produksjon, og dermed også lønnsomhet på et gårdsbruk. Det krever likevel stor økonomisk kapasitet for å sikre omstillingsevne til å gjennomføre tiltak som er henholdsvis nødvendige, påkrevde eller frivillige. De eksisterende rammene og tallgrunnlaget for jordbruksavtalen gir ikke rom for den nødvendige omstillingsevnen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser ikke at det er handlingsrom i jordbruksavtalen for å sikre nødvendig støtte for de omfattende prosessene som nå pågår i norsk jordbruk knyttet til (1) ombygging av løsdrift, (2) omstilling i tråd med klima- og bærekraftsbehov og (3) for å følge nytt gjødselregelverk. Innføring av regelverket vil påvirke økonomi og avlinger i negativ retning og vil ha konsekvenser for matproduksjonen.

Tiltak 4-5; utfordringer knyttet til nytt gjødselregelverk

Det må vurderes om det finnes et godt nok kunnskapsgrunnlag om effekter og konsekvenser av ytterligere utrulling av regelverket knyttet til gjødselvarer og gjødselbruk. Regelverket krever store tilpasninger for mange bønder, og krever et omfattende kontrollregime knyttet til jordprøvetaking, gjødselplan og gjødseljournal. I tillegg krever innføring av regelverket at mange produsenter må investere i lagerkapasitet for husdyrgjødsel og mer spredeareal.

Norsk Bonde- og Småbrukarlaget vil legge vekt på at det er nødvendig at utviklingen av strukturen i norsk jordbruk, i større grad må legge til rette for gårdsbruk som er tilpasset ressursgrunnlag og eksisterende og tilgjengelig spredeareal. Dette inkluderer å sikre framtidig produksjon på arealer som har gått, eller er i ferd med å gå, ut av drift.

Gjødselregelverkets effekt på utslipp til Oslofjorden

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at:

- *det må foretas partikkel-/sporstoffmåling av Drammenselva og Glomma-vassdragenes påvirkning på indre Oslofjord før de foreslåtte endringene i forskrift og andre tilhørende tiltak kan vurderes i norsk matproduksjon. Det må vises til gjennomførte målinger, fremfor å baseres på modellering som ikke er konstruert for å fange reelle utslipp og utslippsreduksjoner.*

Det er knyttet mye oppmerksomhet til behovet for å forbedre tilstanden i Oslofjorden, hvor jordbrukets avrenning pekes på som en av hovedårsakene til dagens situasjon.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag viser til jordbrukets samlede krav i årets jordbruksforhandlinger om at *"jordbruket de siste årene har gjennomført omfattende tiltak for å redusere avrenningen av nitrogen til Oslofjorden. Det er nå viktig å måle effekten av de tiltakene jordbruket har gjort før man går videre med nye tiltak."*

Det har pågått arbeid over flere år i norsk jordbruk for å redusere avrenning og forbedre gjødselbruken, og omfattende tiltak er gjennomført i nedbørsfeltet til Oslofjorden. Samtidig holder de målte verdiene av fosfor- og nitrogenkonsentrasjon i Glomma seg stabile.

Før det svares med ytterligere restriksjoner på matproduksjon, må man kunne dokumentere at tiltakene som foreslås vil forbedre tilstanden i indre Oslofjord spesielt, og Oslofjorden i sin helhet generelt.

Det er observerbare og målbare utfordringer med tilstanden i Oslofjorden. Samtidig gjøres det en rekke antagelser på veien fra å fastslå at tilstanden er dårlig, til å foreslå løsninger og tiltak. De høye fosfor- og nitrogenforekomstene i Oslofjorden settes i sammenheng med jordbrukets utslipp av disse næringsstoffene. Redusert bruk av fosfor og nitrogen i jordbruket blir presentert som en løsning. Det bør stilles spørsmål ved om nye tiltak faktisk vil fungere.

Dersom utviklingen i norsk jordbruk har ført til en stadig større nitrogen- og fosforbelastning på Oslofjorden, burde dette også vært dokumentert i Glomma og Drammenselva, men det ser ikke ut til at målinger underbygger forhøyede nivåer. Historiske målinger ved Sarpsfossen (Glomma) viser at både totalnitrogen og totalfosfor lå i samme overordnede størrelsesorden allerede på slutten av 1970- og 1980-tallet som i nyere tid, men fosfor viser større mellomårsvariasjon og påvirkes sterkt av vannføring og erosjon. For perioden fra 1990 og framover finner NIVAs analyser ingen signifikant langsiktig økning i konsentrasjonen av verken totalnitrogen eller totalfosfor i Glomma.

Det er nødvendig å se til utviklingen i denne perioden; norsk jordbruk har blitt langt mer produktiv, med økte avlinger. Parallelt har bøndene gjennomført omfattende miljøtiltak; redusert jordarbeiding om høsten, bedre gjødslingsplanlegging, mer presis gjødsling, bedre håndtering av husdyrgjødsel, buffersoner, grasdekte vannveier og fangvekster med tilhørende miljøkrav.

*Norsk Bonde- og Småbrukarlag stiller spørsmål ved innføring av inngripende endringer i den allerede vedtatte gjødselbruksforskriften, med andre tiltak, som vil påvirke norske avlingsnivåer og matproduksjon: **Hvor stor effekt forventes å få av disse restriksjonene?***

Avrenning fra jordbruket tilfører fosfor og nitrogen til Glomma og Drammenselva, som renner ut i ytre Oslofjord. Miljødirektoratet peker på at rensing av organisk stoff og nitrogen fra renseanlegg vil gi særlig stor effekt på forbedring av oksygenforhold i indre Oslofjord.

Tidligere partikkel-/sporstoffmodellering (forsøk for å spore næringsstoffenes spredning i vannmassene) gjort av Glomma og Drammenselva har kun vært avgrenset til ytre Oslofjord. Selv om sporstoffene ble sporet i seks måneder, ble presentasjonen av funnene begrenset til 30 dager. Det stilles spørsmål ved om det finnes dokumentasjon på sporstoffenes bevegelse fra ytre til indre Oslofjord – og dersom dette ikke foreligger, mener Norsk Bonde- og Småbrukarlag at dette må på plass, før nye tiltak innføres, inkludert den nye gjødselbrukforskriften.

NIVA understreker at miljøtilstand og kildene til menneskelig påvirkning forventes å være ulike i indre og ytre deler av fjordsystemet, og har derfor vurdert det som lite hensiktsmessig å analysere hele Oslofjorden under ett, men har gjennomført egne analyse av Indre Oslofjord. Det står i kontrast til den mer generelle formuleringen fra Miljødirektoratet om at Oslofjorden må betraktes som «én resipient» i begrunnelsen for næringsstoffreduksjoner i hele fjorden.

Oppsummering

- *Kunnskapsgrunnlaget knyttet til tilføring av fosfor og nitrogen fra jordbruket til indre og ytre Oslofjord må styrkes, før ytterligere tiltak innføres, inkludert ny gjødselbrukforskrift.*
- *Man bør ikke basere seg på modelleringer som grunnlag for å foreslå nye tiltak (TEOTIL3), uten å fange opp allerede gjennomførte tiltak i jordbruket.*
- *Tiltak i jordbruket knyttet til Oslofjorden må bidra til en struktur for norsk jordbruk som baseres på lokale ressurser, bidrar til mindre import og som sikrer helhetlige agronomiske løsninger som styrker norsk matproduksjon, jordhelse og klimatilpasning til mer ekstreme værhendelser.*
- *Jordbruksavtalen med nåværende rammer gir ikke en samtidig omstillingsevne til å (1) følge opp Stortingets vedtak om å øke selvforsyningen til 50 prosent innen 2030, (2) tilpasse seg gjødselregelverk og løsdriftskrav, (3) følge opp mål om at minst 10 prosent av jordbruksarealet i Norge skal drives økologisk innen 2032 og (4) følge opp krav og behov for tiltak for klima, miljø og klimatilpasning, inkludert eventuelle, nye forskriftsfestede krav knyttet til Oslofjorden.*

Med vennlig hilsen,

Anders Bakke Klemoen, Generalsekretær
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Elektronisk godkjent, uten underskrift